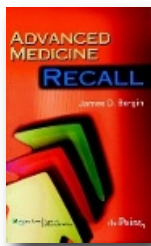

RECENSIONER

En liten uppslagsbok för klinisk vardag

Advanced medicine recall. 787 sidor.

Författare: James D Bergin.

Förlag: Lippincott Williams and Wilkins; 2008. ISBN: 978-07-81-77629-5.

Recensent: Göran Nilsson, professor, Centrum för klinisk forskning, Västerås.

En lättillgänglig mindre bok med ett koncentrat av det nödvändigaste i en stressig klinisk vardag har varit en basutrustning sedan decennier för läkaren. Bokens format har varit anpassad för fickorna på den vita rocken, i vilka den för invärtesmedicinaren haft en självklar plats tillsammans med stetoskop och reflexhammare. Nu är den vita rocken på avveckling och dessutom har ökat vetande gjort bokens omfång ohanterligt. En reformering har blivit nödvändig, i synnerhet som Internet bjuder på alternativ för snabb repetition av basalkunskap.

Lämpliga böcker för diverse specialiteter har varit den amerikanska »Recall« serien med »Medicine recall« för internmedicinare. Man har nu dels kortat ner denna bok till ett mera fickanpassat format, dels gett ut en liten behändig lärobok, »Advanced medicine recall«, med flera väl renommerade författare. Boken anges lämplig för läkarstudier och nivåer motsvarande våra ST-läkare men är säkert av intresse också för färdigutbildade läkare inom invärtesmedicinska specialiteter. Den ställer ett antal centrala frågor i boksidans vänstra kolumn. Svaren på frågorna skrivs i den högra kolumnen och ger en god handledning i det kliniska handlandet. För sköldkörtelsjukdomar anges till exempel 42 frågor (»Hur ställs diagnosen Graves' sjukdom?«, »Vad är subklinisk hypotyroidism?« osv) Frågorna och deras svar associerar till en avancerad tentamensskrivning.

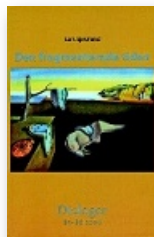
Detta sätt att organisera boken gör lärandet aktivt och undviker en hel del »prat« samtidigt som viktiga nyanser lätt kommer bort.

Den vetenskapliga kvaliteten och aktualiteten är god. Frågorna kan ibland vara väl intrikata och speciella (»Hur definieras ett fusionsslag på EKG?«). Den korthuggna framställningen kräver

många förkortningar som är väl förtecknade i en särskild avdelning i början av varje kapitel. Boken inleds med värdefulla påminnelser om god kutym i kliniskt arbete (»Tala inte nedsättande om kollegor i samband med konsultationen«, »Tänk dig för innan du sänder mejl så att detta innehåller vad du vill ha sagt och inget mer«).

För varje invärtesmedicinsk subspecialitet finns samlat de viktigaste kliniska studierna. I kardiologikapitlet finns till exempel en koncis beskrivning av design och resultat för 25 kliniska studier, som varit speciellt grundläggande för kliniska rutiner. Den 787 sidor långa boken har ett format som gör att den faktiskt fortfarande går ner i fickan på en läkarrock. Fickan töjs dock ordentligt.

»Advanced medicine recall« har förtjänster och kan rekommenderas som ett bra hjälpmedel för kliniskt vardagsarbete. ■

En fin liten bok att umgås med i små doser

Den fragmenterade tiden. 184 sidor.

Författare: Lars Sjöstrand.

Förlag: Dialoger 85–86, 2008; ISBN 978-91-976272-4-5.

Recensent: Rolf Ahlzén, leg läkare, universitetslektor, Karlstads universitet, forskare kring medicin och litteratur.

Läkaryrket har av tradition varit nära förbundet med ett starkt humanistiskt intresse. När läkarutbildningen vid 1900-talets början skulle genomgå den helt nödvändiga omorienteringen mot en större tyngdpunkt på naturvetenskaplig förståelse av kroppen varnade Osler för att gå för långt i denna riktning: »Medicine is the most humanistic of the sciences and the most scientific of the humanities.«

Man påminns om detta vid läsningen av Lars Sjöstrands utsökta lilla essäbok »Den fragmenterade tiden«. Den innehåller texter präglade av lärdom som med stor lätthet rör sig från antiken till vår tid. Perspektivet är psykiaterns, beroendeläkarens, men också den av filosofi och litteratur djupt engagerade individens. Ett nära livslångt umgänge med några av den västerländska kulturens mest centrala verk får här sitt uttryck i reflektioner över rusets natur, minnet och drömmen, ångesten, tiden

och döden. Och även om Sjöstrands belesenhet är stor och de litterära referenserna är många, så är det ändå hans egen röst som talar i dessa essäer. Sjöstrands tilltal är lågmält, men uppfordrande.

I den inledande texten noterar Sjöstrand att hans kanske starkaste drivkraft är upplevelsen av »att inte förstå livet«. Livets outgrundliga gåtfullhet har drivit honom in i ett sökande, där högst preliminära och provisoriska svar tillhandahållits av de antika dramerna och den grekiska filosofin – och kanske än mer: den fenomenologiska och existentiella kunskapsstraditionen.

För den som, begripligt nog måste man kanske säga, finner dessa filosofiska riktningar abstrakta och kanske svårtillgängliga öppnar Sjöstrands bok en möjlig väg mot en djupare förståelse. Själva grunden är »subjektiviteten«, övertygelsen att tillvaron alltid är tolkad, sedd genom ett temperament, genom en tolkande människas medvetande.

Det här betyder nu inte alls att Sjöstrand förnekar vikten av den vetenskapliga förståelsen av världen. Denna är, om jag förstår honom rätt, helt avgörande inte minst för våra möjligheter att hjälpa sjuka människor till ett dragligare liv. Men själva utgångspunkten är sjukdomsupplevelsen, den unikt personliga förståelsen av den egna kroppen, av tiden, av livet och av döden som möjlighet – och den ångest som följer i spåren på insikten om vår ändlighet, vår frihet och vårt ansvar.

Sjöstrand skriver fint, måhända med viss upprepning, om ruset som flykt från tiden och den förbisnuddande insikten om Intet, icke-varat. Carl Michael Bellmans diktning åskådliggör på ett gripande sätt detta. Ytterligare en valfrändskap är Hjalmar Söderberg. Analysen av »Doktor Glas« vittnar om en mycket djup förtrogenhet med detta verk och den tid Söderberg verkade i. Analysen av Platons verk är ovanligt förstående och hjälper läsaren att se hur djupa de trådar är som förbinder vår tid med antiken – inte minst antikens syn på »galenskapen« och dess orsaker och bot. Något förvånande är att Sjöstrand kallar sig själv »relativist«, med den rätt olyckliga innebörd detta ord kommit att få. Att inte tro på existensen av en gång för alla givna kunskaper om världen är en sak – men att se all kunskap som totalt relativ och flytande är en annan. Men det gör nu inte Sjöstrand heller.

Denna fina bok lämpar sig kanske mindre bra för sträckläsning än för att umgås med i små doser? Kanske ger den inte främst ataraxia, den upphöjda själsloro som många antika tänkare såg som det mest eftersträvarvärda tillståndet. Men den fördjupar, berikar, öppnar för komplexitet och motsägelser – och borde just därför få många läsare. ■